

Kirjallinen lausunto

Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry
Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: HE 93/2026 vp, hallituksen esitys laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta

Kuuleminen: 27.5.2026

Lausunnonantaja: Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry

Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry:n lausunto

Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä.

OSKU pitää opintosetelikokeilua erittäin kannatettavana ja tarpeellisenä uudistuksena. Esitys voi vahvistaa nuorten mahdollisuuksia, sujuvoittaa siirtymää toiselta asteelta korkeakoulutukseen ja vähentää välivuosien tyhjäkäyntiä. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoille ja vastavalmistuneille opintoseteli voi olla konkreettinen ikkuna korkeakoulutukseen.

Hallituksen esityksessä tunnistetaan, että korkeakoulutukseen hakeutuminen on selvästi yleisempää ylioppilastutkinnon kuin ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla. Esityksen mukaan ylioppilaista noin 80 prosenttia hakee korkeakouluun heti valmistumisensa jälkeen, mutta ammatillisen perustutkinnon suorittaneista alle 30-vuotiaista näin tekee noin 25 prosenttia.

OSKU korostaa, että uudistuksen vaikuttavuutta ei pidä arvioida vain niiden nuorten näkökulmasta, jotka ovat jo valmiiksi hakeutumassa korkeakoulutukseen. Koulutustason noston kannalta ratkaisevaa on tavoittaa myös ne nuoret, joille korkeakoulu ei näyttäyty itsestään selvänä tai realistisena jatkopolkuna.

Viestintä ratkaisee uudistuksen vaikuttavuuden

OSKU pitää välttämättömänä, että opintosetelistä viestitään aktiivisesti ja kohdennetusti ammatillisen koulutuksen opiskelijoille ja vastavalmistuneille.

Opintoseteli ei toteuta tarkoitustaan, jos tieto jää korkeakoulujen verkkosivuille, Opin.fi-palveluun tai yleiseksi hakijaviestinnäksi. Ammatillisen koulutuksen opiskelijat tavoitetaan parhaiten oppilaitoksissa, opinto-ohjauksen kautta, ryhmänohjaajien avulla, valmistumisvaiheen ohjauksessa, jälkiohjauksessa sekä nuorten käyttämissä digitaalisissa kanavissa.

OSKU esittää, että toimeenpanossa varmistetaan:

1. selkokielliset materiaalit opiskelijoille
2. erillinen ohjeistus opoille, ryhmänohjaajille ja muulle opiskelijoita kohtaavalle henkilöstölle
3. selkeä tieto siitä, kenellä on oikeus opintoseteliin
4. selkeä tieto siitä, miten opintoseteliä käytetään
5. tieto opintosetelin suhteesta yhteishakuun ja työttömyysturvan velvoitteisiin
6. ammatillisesta koulutuksesta valmistuville suunnatut esimerkkipolut korkeakouluopintoihin

Viestinnän tulee tehdä selväksi, että opintoseteli ei ole vain lukiolaisten väli vuoden ajanviettoon. Sen on näytävä myös ammatillisen koulutuksen arjessa.

Ohjauksen vastuut on määriteltävä selkeästi

OSKU pitää myönteisenä, että esityksessä korkeakouluille säädettäisiin ohjausvelvollisuus. Ohjaus on välttämätöntä, jotta opintoseteli ei jää irralliseksi kurssieduksi, vaan tukee aidosti siirtymää korkeakoulutukseen.

Toimeenpanossa työnjako on kuitenkin määriteltävä selkeästi:

1. toisen asteen oppilaitokset tavoittavat opiskelijat ja vastavalmistuneet
2. opinto-ohjaajat ja jälkiohjaus tukevat nuorta jatkopulun hahmottamisessa
3. korkeakoulut vastaavat opintotarjonnan, väylä- ja polkuopintojen sekä hyväksilukemisen asiantuntemuksesta
4. Ohjaamot ja muut nuorten palvelut voivat tukea niitä nuoria, jotka eivät ole enää kiinni oppilaitoksen arjessa

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoille ei riitä pelkkä lista yksittäisistä avoimen korkeakoulutuksen kursseista. Tarvitaan ymmärrettäviä kokonaisuuksia, jotka auttavat hahmottamaan, mihin opinnot voivat johtaa.

OSKU pitää tärkeänä, että ammatillisesta koulutuksesta tuleville tarjotaan:

1. valmiita opintokokonaisuuksia
2. tietoa siitä, mihin tutkintoihin tai aloihin opinnot voivat liittyä
3. tukea opintojen valintaan
4. tietoa opintojen mahdollisesta hyväksilukemisesta
5. tarvittaessa korkeakouluopintoihin perehdyttäviä ja opiskelutaitoja vahvistavia opintoja

Seurannan tulee kohdistua erityisesti ammatillisen koulutuksen opiskelijoihin

OSKU kannattaa kokeilun määräaikaaisuutta ja siihen kytkettyä seurantaa. Seurannan on kuitenkin osoitettava, tavoittaako uudistus ammatillisen koulutuksen opiskelijat.

OSKU esittää, että seurannassa eritellään vähintään:

1. kuinka moni opintoseteliin oikeutettu on ammatillisen tutkinnon suorittanut
2. kuinka moni ammatillisen tutkinnon suorittanut käyttää opintoseteliä
3. kuinka moni heistä suorittaa opintoja
4. kuinka moni hakeutuu myöhemmin tutkintoon johtavaan korkeakoulutukseen
5. millaisille aloille ammatillisesta koulutuksesta tulevat opiskelijat suuntautuvat
6. tavoittaako viestintä ammatillisen koulutuksen opiskelijat yhtä hyvin kuin lukiolaiset
7. millaisia kokemuksia opiskelijoilla on ohjauksesta ja opintotarjonnan ymmärrettävyydestä

Seurannan tulee johtaa tarvittaessa korjaaviin toimiin jo kokeilun aikana. Jos ensimmäisen vuoden jälkeen näyttää siltä, että opintoseteli tavoittaa pääosin lukiotaustaisia nuoria, viestintää, ohjausta ja opintotarjontaa on muutettava.

Lopuksi

OSKU kannattaa hallituksen esityksen hyväksymistä.

Samalla OSKU korostaa, että opintosetelikokeilun vaikutus ammatillisen koulutuksen opiskelijoihin ei synny automaattisesti. Uudistus onnistuu vain, jos toimeenpanossa varmistetaan:

1. aktiivinen ja ammatilliselle koulutukselle kohdennettu viestintä
2. opinto-ohjaajien, oppilaitosten ja jälkiohjauksen vahva rooli
3. korkeakoulujen ja toisen asteen koulutuksen järjestäjien selkeä työnjako
4. ammatillisesta koulutuksesta tuleville nuorille ymmärrettävät opintokokonaisuudet
5. seuranta, jossa ammatillisen tutkinnon suorittaneet eritellään omaksi ryhmänään
6. mahdollisuus korjata toimeenpanoa kokeilun aikana

OSKU pitää esitystä oikeansuuntaisena ja kannattaa sen hyväksymistä edellä esitetyn huomioon.